מ: אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

עין משפט נר מצוה

קצה א מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הלכה כ סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן פג סעיף ח:

קצו ב מיי' פי"ז שם הלכה כד סמג שם טוש"ע י"ד סימן קיד סעיף ח:

קצז ג מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף ג (ד):

א ד ה מיי' פ"ו מהל' עבודת כוכבים הל' ו סמג לאוין כב טוש"ע י"ד סי' קמא סעיף ח:

רבינו חננאל

רחבה טהורה שני ראשיה חדין שני ראשיה כדין טמאה. ופריק רבא היכא אמרו אין לוקחין אלא מן המומחה בשנימחו ואינן ניכרין לחיבדן. אין שם מומחה מאי. רב הונא אמר עד שיאמר אני מלחתים וכן אורי ליה רב יהודה לארא דילא: **ירושלמי** נתן בר בא אמר קומי שמואל ידע אנא למפרש בין עוברי דגים טמאים בין עוברי דגים טהורין עוברי דגים טמאים עגולים עוברי דגים טהורין ארוכין אחוי ליה הדא סלפיתא מין דג שמו בלשון יון אל סלפה. אמר ליה כזה מהו. אמר ליה טמא אמר ליה לא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא סוסך דאמרת על טמא טהור אין לוקחין מני דגים וקרבי דגים אלא על פי מומחה ואם אמר אני מלחתים נאמן ומפרש בעוברי דגים טמאין ביציאתן נמורות: דעלה של חלתית. ואמרינן פשיטא חלתית הוא דאסור משום דתתיך ליה בסכין ובלע ליה מן השמנונית של סכין. אבל העלין פשיטא דמותרין ופריק רבא לא נצרכא אלא לגרעין שבה מהו דתימא ניחוש דלמא מערב בהו מן החלתית עצמו קמ"ל אגב דשריך ליה מיתר נחר ולא מיבדיק: ודיתי גלוסקא המגולגלין פי' זיתים רבים ולחין ודפרן מהו דתימא חמרא רמא בהו ואסרי קמ"ל מחמת שמנן הוא דרפר. ר' יוסי אומר השלוחין אסורין היכי דמי שלוחין כל שארחזה בידו וגרעינתה נשמטת דבולי האי לא רפיא אלא אי יהיב בהו חמרא: **ירושלמי** הן סכבות הן פרעות הן רפפות הן רעלות הן אסטניות הן ספיות הן בוסות הן גומות היא מקום תחת הכוסות היא מקום הנחת חתיכות הן זיתי גלוסקא הן זיתי מגולגלין. והשלוחין אסורין ר' חייא בשם ר' יוחנן אמר מין הוא והן נוטנין בהן חומץ שיהו חולצין את גרעיניהן: והתגבין מן הפלילה אסורין שמזלפין בהן יין מן האפותין מותרין (וכן בחרומה): **ת"ר** התגבין והקפרסין והקפלוטאות פי' הצלף וראשי הלפתות וביצא בהן הכבושין הבאים מן האוצר ומן האפותין ומן הספינה מותרין והנמכרין בסלילה לפני החנוני אסורין מפני שמזלף עליהן וכן יין תפוחים הבאים מן האוצר

ה"ג **אוצר** הפתק ספינה. וזו אף זו קתני שאוצר מתקיים יותר מהפתק והפתק יותר מספינה: **הדרן עלך אין מעמידין**

כל הצלמים. רשב"ג אומר אף כל שיש בידו כל דבר. גגמ' מפרש טעמא דר"מ משום דחיים למיעוטא וגזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורבנן דלא חייסי למיעוטא לא גזרו שאר מקומות אטו אותו מקום אמר רב יהודה אמר שמואל באנדרטי של מלכים שנינו [א] אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הובעומדין על פתח מדינה שנינו אמר

וכן לתרומה: מאי וכן לתרומה אמר רב ששת וכן לכהן החשוד למכור תרומה לשם חולין לפניו הוא דאסור אבל הבא מן האוצר ומן ההפתק ומן הסלולה מותר אירתותי מירתת סבר שמעי ביה רבנן ומפסדו לי' מינאי:

הדרן עלך אין מעמידין

כל הצלמים אסורין מפני שהן נעבדין פעם אחת בשנה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים ראינו אסור אלא כל שיש בידו מקל או צפור או כדור רבן שמעון בן גמליאל אומר אף כל שיש בידו כל דבר: **גמ'** אי דנעבדין פעם אחת בשנה מאי טעמא דרבנן א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן במקומו של ר"מ היו עובדין אותה פעם אחת בשנה ᵃור"מ ᵇדחייש למיעוטא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורבנן דלא חיישי למיעוטא לא גזרו שאר מקומות אטו אותו מקום אמר רב יהודה אמר שמואל באנדרטי של מלכים שנינו [א] אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הובעומדין על פתח מדינה שנינו אמר

ר"ש אומר כל שיש בידו כל דבר. גגמ' מפרש טעמא דר"מ משום דחיים למיעוטא וגזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורבנן דלא חיישי למיעוטא לא גזרו ומנן מי מסכא דרשב"ג נמי לא חיים למיעוטא ופליג אדר"מ ותימה דא"כ קשיא דרשב"ג אדרשב"ג וקשיא הלכתא אהלכתא דרשב"ג דהכא לא חיים למעוטא ובפרק אם לא הביא (שבת דף קלה: ושם) תנן רשב"ג אומר כל שהה כגון ᵃ(שנשרף) או שאכלו מרי הוי נפל אע"ג דרוב נשים אינן מפילות אלמא חיים למיעוטא נפלין ותנן נמי פ"ג דבכורות (דף כג:) רשב"ג אומר הלוקח בהמה מעיקה מן העובד כוכבים פטורה מן הבכורה דלא מרחמא אלא אם כן ילדה משמע אבל מטעם מולבת לא אחלב אינו פוטר דחיישינן למיעוטא מולבת אע"פ שאינן יולדות והלכתא קיימא לן כרבנן דלא חיישי למיעוטא דאמרינן פ"ק דחולין (דף יא:) ור"מ חיים למיעוטא היכי אכל ביצה ומדלא קאמר היכי אכלינן משמע דקי"ל דלא חיישינן למיעוטא ואילו בבכורות ובנפל פסקינן כרשב"ג דחיים למיעוטא וי"ל דודאי רשב"ג לא חיים למיעוטא כדמשמע הכא והכא דנפל שאני דהוא מיעוט המצוי דנפלים שכיחי ופס ודאי יש לחוש כדאמרינן (יבמות דף קכא.) גבי ראוהו נופל למים שאין להם סוף או ראוהו גוסס דאשתו אסורה אע"פ שרוב גוססין למיתה וחיישינן למיעוטא מפני שהוא מיעוט המצוי והכא דבכורות מיירי שראויה חולבת קודם לידה דודאי הוחזקה מן המיעוט אבל ודאי בשאר בהמות אלב פוטר וכן הלכה: **אי** דנעבדין פעם אחת בשנה מאי טעמייהו דרבנן. וא"ת דלמא נהא פליגי מר סבר דנעבדין ומר סבר אין נעבדין וי"ל דמשמע ליה דאפילו רבנן אית להו דנעבדין מדלא קתני וחכ"א אין נעבדין אלא מי שיש בידו וכו' וכן פ"ה: **ר"מ** גזר שאר מקומות אטו אותו מקום. וא"ת בפירקין דלעיל (דף לד:) גבי גבינת בית אוסייקי לא גזר נמי ר"מ שאר מקומות ויש לומר דשאני התם דאותו מקום נמי לא היו נשתטין לעבודת כוכבים כי אם המיעוט ואי הוה גזרינן שאר מקומות אטו אותו מקום הוי מיעוטא דמיעוטא אבל כאן במקומו של ר"מ היו כולם עובדין כל הצלמים והי"נ גזר ר"מ על הכותים מפני דמות יונה שנלמלו בהר גרזים והיו כל בני המקום עובדין לה (חולין ו.): **אנדרטי** של מלכים. פ"ה לורת שלטון המת עושין לזכרון וכ"ת פי' לורת שלטון המי עושין לכבודו ולאיה לדבר מאנדרטי של נבוכד נצר[1] ועוד דאמר במדרש אדריינוס קיסר הלך את ר' יהושע לטייל במדינה הראהו לורת צלמים שהיו עושין לכבודו: **ובאנדרטי** של מלכים שנינו. פ"ה והכהוא קאסר רבי מאיר דאגב חביבותייהו מלא להו ומפרש נמי בעומדין על פתח מדינה דהשיבי טפי משמע אבל בשאר צלמים לא אסר רבי מאיר וקשה דהא תנן (לקמן דף מא.) מלא תבנית יד או תבנית רגל הרי אלו אסורין ולשון מלא משמע בשוק או בשדה ואפילו במאי דמוקי לה שמואל לקמן בעומדים על בסיסן ופ"ה על בימוס שלהן שהם עובדין אותם לא נהירא דלשון מלא לא משמע כן אלא שיש להם בית מושב רחב ויכולין לעמוד לבדן (ד) ויכרים שלא נשתברו מלגם שלם ועוד קשה דהכא משמע דתפס אנדרטי של מלכים פלאי להו טפי ואדרבה בפרק כלל גדול (שבת דף עב:) משמע שאין סתמן לעבוד דקאמר אי דחזא אנדרטי וסגיד ליה אי דקבליה עליה וכו' לכך פי' רבינו תם דהכא קאי אהיתרא דרבנן וה"ק הא דשרו רבנן בתמתי' היינו דוקא באנדרטי של מלכים ובעומדין על פתח מדינה דבהנהו שרו רבנן דודאי לגוי עביד להו ורבי אלעזר מייתב פ"ה דודאי קאי אדרבי מאיר ובשאר צלמים לא אסר והכא דלקמן דתבנית יד ותבנית רגל מיירי בשל כפרים והנהו ודאי אסורים אפילו לרבנן דודאי למיפלחינהו עבדי להו וכבר נימא דבי דייק (ה) לה במילתה ᵇדרבי יוחנן הא צלמים עצמן אסורין ופתמה כרבי מאיר לא מצי למימר דתמה כרבי מאיר מסיפא דתבנית יד ורגל דהכא אמאי אפילו כרבנן כדפרישית והא דמשמע בפרק כלל גדול (שם דף עב:) דאנדרטי אין סתמן נעבד לא מיירי בשל מלכים אלא בשל שלטונות והכא מיירי בשל מלכים וכהכי

והתניא כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים לאו תרוצי (ו) מתרצת לה כך סימני דגים והיכי משכחת בסימני קירבי דגים שיהא כד וחד משכחת לה בשילפוחא אם אין שם מומחה מאי אמר רב יהודה ᵃכיון דאמר אני מלחתים מותרין רב נחמן אמר עד שיאמר אלו דגים ואלו קירביהן אורי ליה רב יהודה לאדא דיילא כיון דאמר אני מלחתים מותרין: ועלה של חילתית: פשיטא לא נצרכא אלא לקרטין שבו מהו דתימא ניחוש דלמא מייתי ומערב ביה קמ"ל דהא אישתרוקי היא דאישתרוק ואתא בהדה: וזיתי גלוסקאות המגולגלין: פשיטא לא נצרכא אע"ג דרפי טובא מהו דתימא חמרא רמא בהו קמ"ל הני מחמת מישחא הוא דרפו: ורבי יוסי אומר שלחין אסורין: היכי דמי שלחין א"ר יוסי בר חנינא כל שאוחזו בידו וגרעינתו נשמטת: החגבין הבאין כו': ת"ר (ז) ᵃהחגבין והקפרסין והקפלוטות הבאין מן האוצר ומן ההפתק ומן הספינה מותרין הנמכרין ᵇבקטלוזא לפני חנוני אסורין מפני שמזלף יין עליהן וכן (ח) ᵃיין תפוחים של עובדי כוכבים ᵇהבאין מן האוצר ומן ההפתק ומן הסלולה מותרין הנמכר בקטלוזא אסור מפני שמערבין בו יין ת"ר פעם א' חש רבי במעיו אמר כלום יש אדם שיודע יין תפוחים של עובדי כוכבים אסור או מותר אמר לפניו ר' ישמעאל ב"ר יוסי פעם אחת חש אבא במעיו והביאו לו יין תפוחים של עובדי כוכבים של ע' שנה ושתה ונתרפא אמר לו כל כך היה בידך ואתה מצערני ברקו ומצאו עובד כוכבים אחד שהיה לו שלש מאות גרבי יין של תפוחים של ע' שנה ושתה ונתרפא אמר ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים:

והתניא כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים לאו תרוצי מתרצת לה כך סימני קירבי דגים והיכי משכחת בסימני קירבי דגים שיהא כד וחד משכחת לה בשילפוחא אם אין שם מומחה מאי אמר רב יהודה אמר שמואל אמר רב יהודה אמר אני מלחתים מותרין רב נחמן אמר עד שיאמר אלו דגים ואלו קירביהן אורי ליה רב יהודה לאדא דיילא כיון דאמר אני מלחתים מותרין: ועלה של חילתית: פשיטא לא נצרכא אלא לקרטין שבו מהו דתימא ניחוש דלמא מייתי ומערב ביה קמ"ל דהא אישתרוקי היא דאישתרוק ואתא בהדה: וזיתי גלוסקאות המגולגלין: פשיטא לא נצרכא אע"ג דרפי טובא מהו דתימא חמרא רמא בהו קמ"ל הני מחמת מישחא הוא דרפו: ורבי יוסי אומר שלחין אסורין: היכי דמי שלחין א"ר יוסי בר חנינא כל שאוחזו בידו וגרעינתו נשמטת: החגבין הבאין כו': ת"ר (ז) ᵃהחגבין והקפרסין והקפלוטות הבאין מן האוצר ומן ההפתק ומן הספינה מותרין הנמכרין ᵇבקטלוזא לפני חנוני אסורין מפני שמזלף יין עליהן וכן (ח) ᵃיין תפוחים של עובדי כוכבים ᵇהבאין מן האוצר ומן ההפתק ומן הסלולה מותרין הנמכר בקטלוזא אסור מפני שמערבין בו יין ת"ר פעם א' חש רבי במעיו אמר כלום יש אדם שיודע יין תפוחים של עובדי כוכבים אסור או מותר אמר לפניו ר' ישמעאל ב"ר יוסי פעם אחת חש אבא במעיו והביאו לו יין תפוחים של עובדי כוכבים של ע' שנה ושתה ונתרפא אמר לו כל כך היה בידך ואתה מצערני ברקו ומצאו עובד כוכבים אחד שהיה לו שלש מאות גרבי יין של תפוחים של ע' שנה ושתה ונתרפא אמר ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים:

כל הצלמים אסורין מפני שהן נעבדין פעם אחת בשנה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים ראינו אסור אלא כל שיש בידו מקל או צפור או כדור רבן שמעון בן גמליאל אומר אף כל שיש בידו כל דבר: **גמ'** אי דנעבדין פעם אחת בשנה מאי טעמא דרבנן א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן במקומו של ר"מ היו עובדין אותה פעם אחת בשנה ᵃור"מ ᵇדחייש למיעוטא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורבנן דלא חיישי למיעוטא לא גזרו שאר מקומות אטו אותו מקום אמר רב יהודה אמר שמואל באנדרטי של מלכים שנינו [א] אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הובעומדין על פתח מדינה שנינו אמר

אמר ר"ש אומר כל שיש בידו כל דבר. גגמ' מפרש טעמא דר"מ משום דחיים למיעוטא וגזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורבנן דלא חיישי למיעוטא לא גזרו ומנן מי מסכא דרשב"ג נמי לא חיים למיעוטא ופליג אדר"מ ותימה דא"כ קשיא דרשב"ג אדרשב"ג וקשיא הלכתא אהלכתא דרשב"ג דהכא לא חיים למעוטא ובפרק אם לא הביא (שבת דף קלה: ושם) תנן רשב"ג אומר כל שהה כגון ᵃ(שנשרף) או שאכלו מרי הוי נפל אע"ג דרוב נשים אינן מפילות אלמא חיים למיעוטא נפלין ותנן נמי פ"ג דבכורות (דף כג:) רשב"ג אומר הלוקח בהמה מעיקה מן העובד כוכבים פטורה מן הבכורה דלא מרחמא אלא אם כן ילדה משמע אבל מטעם מולבת לא אחלב אינו פוטר דחיישינן למיעוטא מולבת אע"פ שאינן יולדות והלכתא קיימא לן כרבנן דלא חיישי למיעוטא דאמרינן פ"ק דחולין (דף יא:) ור"מ חיים למיעוטא היכי אכל ביצה ומדלא קאמר היכי אכלינן משמע דקי"ל דלא חיישינן למיעוטא ואילו בבכורות ובנפל פסקינן כרשב"ג דחיים למיעוטא וי"ל דודאי רשב"ג לא חיים למיעוטא כדמשמע הכא והכא דנפל שאני דהוא מיעוט המצוי דנפלים שכיחי ופס ודאי יש לחוש כדאמרינן (יבמות דף קכא.) גבי ראוהו נופל למים שאין להם סוף או ראוהו גוסס דאשתו אסורה אע"פ שרוב גוססין למיתה וחיישינן למיעוטא מפני שהוא מיעוט המצוי והכא דבכורות מיירי שראויה חולבת קודם לידה דודאי הוחזקה מן המיעוט אבל ודאי בשאר בהמות אלב פוטר וכן הלכה: **אי** דנעבדין פעם אחת בשנה מאי טעמייהו דרבנן. וא"ת דלמא נהא פליגי מר סבר דנעבדין ומר סבר אין נעבדין וי"ל דמשמע ליה דאפילו רבנן אית להו דנעבדין מדלא קתני וחכ"א אין נעבדין אלא מי שיש בידו וכו' וכן פ"ה: **ר"מ** גזר שאר מקומות אטו אותו מקום. וא"ת בפירקין דלעיל (דף לד:) גבי גבינת בית אוסייקי לא גזר נמי ר"מ שאר מקומות ויש לומר דשאני התם דאותו מקום נמי לא היו נשתטין לעבודת כוכבים כי אם המיעוט ואי הוה גזרינן שאר מקומות אטו אותו מקום הוי מיעוטא דמיעוטא אבל כאן במקומו של ר"מ היו כולם עובדין כל הצלמים והי"נ גזר ר"מ על הכותים מפני דמות יונה שנלמלו בהר גרזים והיו כל בני המקום עובדין לה (חולין ו.): **אנדרטי** של מלכים. פ"ה לורת שלטון המת עושין לזכרון וכ"ת פי' לורת שלטון המי עושין לכבודו ולאיה לדבר מאנדרטי של נבוכד נצר[1] ועוד דאמר במדרש אדריינוס קיסר הלך את ר' יהושע לטייל במדינה הראהו לורת צלמים שהיו עושין לכבודו: **ובאנדרטי** של מלכים שנינו. פ"ה והכהוא קאסר רבי מאיר דאגב חביבותייהו מלא להו ומפרש נמי בעומדין על פתח מדינה דהשיבי טפי משמע אבל בשאר צלמים לא אסר רבי מאיר וקשה דהא תנן (לקמן דף מא.) מלא תבנית יד או תבנית רגל הרי אלו אסורין ולשון מלא משמע בשוק או בשדה ואפילו במאי דמוקי לה שמואל לקמן בעומדים על בסיסן ופ"ה על בימוס שלהן שהם עובדין אותם לא נהירא דלשון מלא לא משמע כן אלא שיש להם בית מושב רחב ויכולין לעמוד לבדן (ד) ויכרים שלא נשתברו מלגם שלם ועוד קשה דהכא משמע דתפס אנדרטי של מלכים פלאי להו טפי ואדרבה בפרק כלל גדול (שבת דף עב:) משמע שאין סתמן לעבוד דקאמר אי דחזא אנדרטי וסגיד ליה אי דקבליה עליה וכו' לכך פי' רבינו תם דהכא קאי אהיתרא דרבנן וה"ק הא דשרו רבנן בתמתי' היינו דוקא באנדרטי של מלכים ובעומדין על פתח מדינה דבהנהו שרו רבנן דודאי לגוי עביד להו ורבי אלעזר מייתב פ"ה דודאי קאי אדרבי מאיר ובשאר צלמים לא אסר והכא דלקמן דתבנית יד ותבנית רגל מיירי בשל כפרים והנהו ודאי אסורים אפילו לרבנן דודאי למיפלחינהו עבדי להו וכבר נימא דבי דייק (ה) לה במילתה ᵇדרבי יוחנן הא צלמים עצמן אסורין ופתמה כרבי מאיר לא מצי למימר דתמה כרבי מאיר מסיפא דתבנית יד ורגל דהכא אמאי אפילו כרבנן כדפרישית והא דמשמע בפרק כלל גדול (שם דף עב:) דאנדרטי אין סתמן נעבד לא מיירי בשל מלכים אלא בשל שלטונות והכא מיירי בשל מלכים וכהכי

מסורת הש"ס

(ו) [פוספסתא פ"ב ה"ז], ג) [ל"ל בסלוטא כך איתא בתוספתא וכן משמע בהרא"ש פ"ש דגרים פלים אבל בר"ח פי' בסלוטא ופי' הרין פלים], ג) [תוספתא פ"ה ה"ו ע"ש], ד) הגה. יעב"ץ, ה) [ועיל לה: וש"נ], ו) [ל"ל שנעתק], ז) [שבתו תוס' בשם ר"ת לעיל ג. ד"ה שלא השמטו], ח) ל"ל דר"ל. רש"ל.

גליון הש"ס

גמרא ור"ם דחייש למיעוטא. עיין מרדכי סוף חולין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' לאו תרוצי קא מתרלים לה תריין הכי כך סימני קירבי דגים: (ב) רש"י ד"ה והיכא וכו' כד וחד וכי בבני מעים וכו' הענין: (ג) ד"ה דרפי וכו' נשמטת הפ"ד ואח"כ מ"ה מהו דתימא לסיון דרפי: (ד) תוס' ד"ה ואתמדרטי וכו' לעמוד לבדן ונראים שלא נשתברו מגלם שלם: (ה) בא"ד ובכך מתא דכי דייק לקמן מתיובתא דר' יוחנן הא וכו' אפילו כרבנן כדפרישית. נ"ב [פי' דפוסא בשל כפרים] אחיי ואח"כ ריש"ל דתני שבני צלמים מותרין דלא אסורין אלעזר דאפילו שבני עבודת כוכבים מותרין אלא לריוקא הא צלמים עצמן אסורין לא אלעזר כך דיוקא אלא [לאוריי דסתמא] כר"מ דאי בשל כפרים מסיפא שמעי' לה דאפילו [מבנית יד ורגל] אסורין כ"ש צלמים שלמים אלא הך דיוקא לא אתא אלא [לאוריי דסתמא כר"מ] ובאנדרטי של מלכים ומה שקשה היא גופא עשמא מאי [והשאר מסבן]:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אמר רבה ר"מ. נ"ב בגיסא הרמב"ם דבה"מ אמר ר' יוחנן בעומדין כו' ופליג על שמואל אבל הרי"ף ורא"ש ושאר פוסקים מפרשים דלא פליגי. וכולם מפרשים דבר שיהם אף לרבנן דלא כרש"י (עמ"ש רמינו ביו"ד סי' קמ"ח ס"ק כ'):

לעזי רש"י

משיא"ה [רישא"ה]. שלפוחיה. רכים (מרוכבים מרוב שרייה בשמנם). פיל"א. ערקה. פילוט"א. כדור.

מוסף רש"י

דחייש למיעוטא. בפ"ב דיבמות (קיט.) קטן וקטנה לא חולצין דלא מייבמין, קטן שמת ומצא סרס, קטנה שמת ומצא חליצות (ל"ל לד:), ובפרק הכל שוחטין (חולין ו.) גבי כותים, שגזר על כל כותים משום אותם שמלא דמות יונה בהר גרזים והשתחוו לה (יבמות קיט.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com